

4. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № **1698-VII** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
6. Антикорупційна стратегія на 2020-2024 роки (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/NAZK-Antykoruptsijna-strategiya-23.06.2020.pdf>.
7. Рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text>.

Грібов Михайло Леонідович,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ПРИЧИНИ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНИЙ ВІМІР

З моменту проголошення незалежності України і до теперішнього часу, представниками влади як пріоритетний напрям внутрішньої політики визначається боротьба з корупцією. При цьому, постійно трансформується та ускладнюється антикорупційне законодавство, створюються та реформуються антикорупційні органи. Але, за даними незалежних міжнародних організацій, рівень корупційної злочинності в Україні неухильно збільшується. Це підтверджується і повсякденним досвідом населення.

Викладене спонукає представників різних сфер юридичної науки до активного пошуку засобів вирішення цієї проблеми. Потужні теоретичні напрацювання даного напрямку, що мають вагоме прикладне значення, провадилися як в межах окремих наукових спеціальностей (кримінальний процес, криміналістика, судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність, кримінальне право, криміналістика, адміністративне право, адміністративний процес) так і на міжгалузевому рівні.

Але до сьогодні бракує уваги науковців вивченню корупції в Україні, як явищу, що зумовлене не лише внутрішніми причинами, а й зовнішнім впливом.

Останнім часом в Україні проводиться чимало наукових заходів спрямованих на вирішення різних проблем протидії корупції. При цьому, окремі з них присвячені саме міжнародним аспектам даних проблем. Так у Національній академії внутрішніх справ вже п'ятий рік поспіль проводиться Міжнародна науково-практична конференція

«Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі». Її матеріали можна вважати концентрованим виразом результатів останніх наукових досягнень даного напрямку досліджень, одержаних провідними вченими та практиками (юристами, економістами, політологами, психологами, соціологами та філософами).

Вони розглядають корупцію як інституціональну загрозу національній безпеці України [1, с. 59–62]; як перманентну властивість влади [2, с. 37–40], як похідну тіньової економіки [3, с. 42–45] тощо. На розсуд наукової спільноти винесені питання пріоритетних напрямів протидії корупції, шляхів підвищення ефективності боротьби з нею [4, с. 95–98; 5, с. 102–105; 6, с. 212–215], запропоновано концептуальні засади запобігання корупційній злочинності в Україні [7, с. 65–67].

Щодо міжнародного виміру протидії корупції, то, здебільшого, досліджено аспекти використання досвіду інших держав, діяльності міжнародних організацій щодо боротьби з цим явищем, протидії його транснаціональним проявам, взаємодії між правоохоронними органами інших країн щодо боротьби з корупцією [8, с. 206–209; 9, с. 222–225; 10, с. 29–32; 11, с. 39–40; 12, с. 72–73; 13, с. 96–98].

При цьому, основними причинами виникнення корупції в Україні називають: високий рівень монополізації управління; нерівномірність розвитку ринкового господарства (відсутність добросовісної конкуренції та цивілізованого підприємництва); розшарування суспільства на бідних і багатих (за рахунок державного майна збагатилася незначна група населення в Україні); суперечність між мінливими умовами ринкового господарства та чинним законодавством (прогалини, які створюються завдяки такій суперечності, заповнюються тіньовими «правилами гри»); суперечність між законодавчою та морально-етичною нормами підприємництва; суперечності в політичній системі, які представлені владою та бізнесом (олігархія); слабкість політичної влади; створення штучного дефіциту ресурсів [1, с. 59].

Широке розповсюдження корупції та незадовільний стан боротьби з нею вчені пояснюють і правовими факторами, зокрема, недоліками чинного законодавства, яке не передбачає цілісної системи заходів протидії корупційній злочинності, а окремі чинні правові норми безпосередньо сприяють корупції.[14, с. 272–275]. Серед причин, що зумовлюють корупцію дослідники називають недосконалість оперативно-розшукового, кримінального та кримінального процесуального законодавства. [15, с. 157–164; 16, с. 61–62]. Вивчаються також філософські та психологічні причини існування корупції.

При цьому, вчені вносять цілком слушні пропозиції щодо засобів політичного впливу на рівень корупції, вдосконалення системи та структури антикорупційних органів України, адаптації міжнародного досвіду до вітчизняних умов, внесення змін та доповнень до законодавства та підзаконних нормативно-правових актів, формування в суспільстві правової свідомості та правової культури, громадського засудження корупції.

Але, з нашого погляду, без урахування глобальних впливів на вітчизняну корупцію, усе це є лікуванням не хвороби, а її симптомів. Дійсні витоки корупції в Україні зумовлені саме такими впливами.

Так, аналіз проблем корупції в Україні, з позицій достатньо загальної теорії управління, дозволяє дійти наступних висновків.

Сьогодні найвищі щаблі державної влади в Україні представлені особами, які фактично є підконтрольними та підзвітними певним центрам глобального управління. Те саме можна сказати і про керівництво опозиції (з різницею у суб'єктах геополітики, які здійснюють контроль).

Одночасно головною рушійною силою політичної боротьби в Україні є використання державної влади для власного збагачення, зміцнення та розширення власного бізнесу. Для цієї боротьби необхідні значні ресурси. Особи, які перебувають при владі, мають у цьому плані більш широкі можливості, що зумовлені їх доступом до державного бюджету та захищеністю власного бізнесу.

Вони володіють можливостями як структурного, так і безструктурного управління. Структурне управління представлене використанням можливостей державного апарату (адміністративного ресурсу), зокрема, прокуратури, СБУ, поліції, міністерств, відомств, місцевих державних адміністрацій. Безструктурне здійснюється шляхом корупційного фінансування прийняття «потрібних» законів Верховною Радою України, видання нормативних актів органами виконавчої влади (замовне правотворення) з метою легітимізації потрібних схем правового регулювання відповідних суспільних відносин.

Як слушно зауважує А. А. Вознюк, частина законів в Україні приймається не на користь справі протидії злочинам, а, навпаки, для легалізації певних злочинних схем, створення труднощів у діяльності правоохоронних органів та інших можливостей для не притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні правопорушення [17, с. 45]. Більше того, спираючись на підтримку зарубіжних «інвесторів» (зокрема, фінансово-корупційну) через парламент проводяться закони, які явно суперечать не лише Конституції, а й національним інтересам України.

Особи, які лише претендують на доступ до державної влади (опозиція) обмежені у ресурсах, а тому змушені відшукувати інвесторів як у середині країни, так і за її межами. Ці інвестиції використовуються для організації «інформаційних атак» на владу, проведення масових протестних акцій, створення громадських рухів, партій, незаконних воєнізованих формувань (а також підкуп лідерів вже існуючих).

До зарубіжних «інвесторів» звертаються і представники влади цілком офіційно: для отримання позик, кредитів.

В умовах інтенсивної глобалізації, не дивлячись на ілюзорні суперечності між Старим та Новим світом, процеси глобального управління на економічному пріоритеті є консолідованими та замкненими в системі найбагатших кланів світу, які володіють

переважною частиною ресурсів планети. Саме вони і виступають реальними «інвесторами» як влади, так і опозиції в Україні.

Надаючи офіційні кредити та позики сучасним представникам державної влади, зарубіжні «інвестори» навмисно не запроваджують ефективної системи контролю за їх використанням (створюється лише ілюзія у формі імітування активного запровадження та «бурхливої» діяльності антикорупційних органів), чим надають можливість їх розкрадання. Розкрадені кошти, здебільшого, опиняються в офшорах, які контролюють ті самі «інвестори». Цим досягають одночасного виконання декількох завдань: 1) одержання можливості прямого управління діями поточних представників влади через повністю підконтрольні антикорупційні органи; 2) введення України у все більшу та більшу боргову кабалу (з подальшим «законним» захопленням території, акваторії, природних ресурсів); 3) збереження вкладених коштів (контроль офшорів + обслуговування Україною зовнішнього боргу в формі виплат за відсотками).

Такий механізм забезпечує гравцям глобального рівня можливість нав'язувати українській владі програму дій зі створення законодавчого поля у якому вони на законних підставах та за безцінь зможуть заволодіти землею, надрами, одержати повний контроль над усіма внутрішніми ринками.

Фінансування опозиції дає глобальним гравцям змогу у потрібний час замінити кланово-корпоративну верхівку державної влади в Україні (у разі виявлення непокори), у тому числі з використанням масових заворушень, що поступово переростатимуть у чергову революцію. При цьому, боргові зобов'язання держави України перед кредиторами не втрачають чинності, а кошти акумульовані в офшорах попередньою владою залишаються під їх контролем.

Саме тому, протягом всього часу незалежності України, їй постійно надають кредити, чітко розуміючи її неплатоспроможність. Зарубіжні «інвестори» абсолютно не зацікавлені аби їх кошти працювали на розвиток українських підприємств реального сектору економіки, а відповідно створювали конкуренцію закордонним підприємствам. Україна цікавить їх як джерело ресурсів (корисні копалини, ґрунти, ліс, прісна вода, рекреаційні зони тощо), дешевої робочої сили, як транзитна територія, як територія на якій можуть бути розміщені шкідливі виробництва, зони для захоронення радіоактивних, хімічних та інших шкідливих відходів.

Виходячи з усього викладеного, саме зарубіжні «інвестори» і є головними ініціаторами зростання корупції в Україні. Потрібно зауважити, що кредити надаються Україні в доларах та євро, виробництво яких контролюються саме глобальним предиктором (колективним зарубіжним «інвестором»). При цьому, виробник витрачається лише на сам процес виготовлення грошей, які планується матеріалізувати у володіння Українською землею, надрами, акваторією та над дешевою робочою силою. Це ми бачимо й на прикладах інших країн.

У цій системі представниками державної влади, опозиції та їх зарубіжними «інвесторами» населення України розглядається не як люди, не як народ, а як ресурс для досягнення власних цілей. Вже використаний ресурс підлягає «списанню». Таке «списання» відбувається шляхом зниження рівня народжуваності та збільшення рівня смертності через зубожіння населення, руйнування («реформування») системи охорони здоров'я, організацію масових заворушень та збройних конфліктів. Таким чином зарубіжні «інвестори» досягають своїх стратегічних цілей по зниженню рівня споживання та зменшення кількості населення на планеті.

Цілком природно, що корупція у верхніх ешелонах влади сприяє її розповсюдженню на усіх рівнях та сферах життєдіяльності суспільства. При цьому вертикаль державної влади формується за кланово-корпоративним принципом, де на ключові посади призначають «своїх людей». Від них вимагається бути повністю відданим своїй команді та обслуговувати її інтереси; вести корупційну діяльність лише в частині наданих повноважень; ділитися прибутками з керівництвом та ін. Одночасно зачиняються соціальні ліфти для людей які мають знання, переконання, моральні якості та інтелектуальний рівень, необхідний для здійснення ефективного управління країною на принципах соціальної справедливості; продовжується руйнування («реформування») системи освіти, яка б могла продукувати таких людей.

На цьому тлі, шляхом санкціонування та фінансування зарубіжними «інвесторами», завідомо провальних реформ продовжується руйнування («реформування») правоохоронної системи. Одночасно, формальні ознаки боротьби з корупцією зберігаються. Така боротьба ведеться з представниками інших кланів та членами власної команди, які намагаються вийти з-під контролю або не виконують встановлених норм поведінки. Для показовості використовуються новостворені антикорупційні органи.

Отже, незалежно від того, яка саме політична сила (група кланів) знаходиться при владі зараз та прийде до влади в майбутньому, корупційна політика в Україні не зазнає змін.

Ситуацію може зрушити лише сила, повним обсягом незалежна від зовнішніх «інвесторів». Формування такої сили та її підтримка широкими верствами населення можлива лише за рахунок формування ідеології, здатної згуртувати навколо себе усіх представників суспільства. Ця ідеологія має бути настільки ваговою, наскільки це потрібно для її домінування над концепцією пріоритету особистого добробуту.

Розуміючи це, представники влади та опозиції, їх зарубіжні «інвестори» намагаються запровадити в українському суспільстві ідеї, які його не об'єднують, а лише роз'єднують. Це, зокрема, стосується героїзації вояків дивізії СС «Галичина», мовного питання та інших гостро дискусійних аспектів історії та суспільного життя. За спробами об'єднати усе суспільство навколо дискусійних історичних подій та постатей, однієї мови або культури стоять наміри розділити його та знищити по частинах.

Отже у міжнародному вимірі основною причиною катастрофічного поширення корупції в Україні є використання цього явища глобальним предиктором як інструменту, що дає можливість повністю контролювати владу та опозицію в Україні, одночасно утримуючи державу у борговій кабалі – з можливістю подальшого привласнення її території, акваторії, природних ресурсів та залишків стратегічних підприємств.

Список використаних джерел

1. Варналій З. С. Корупція як інституціональна загроза національній безпеці України. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*: матеріали II Міжнар. наук.практ. конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.). – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 59–62.

2. Костицький М. В., Кушакова-Костицька Н. В. Корупція як перманентна властивість влади: філософський погляд на проблему. *Там само*. С. 37–40.

3. Шакур В. І. Тіньова економіка як джерело корупції. *Там само*. С. 42–45.

4. Коваленко В. В. Корупція в Україні: фактори ризику та заходи подолання. *Там само*. С. 95–98.

5. Комірчий П. О. Шляхи підвищення ефективності протидії корупції в Україні. *Там само*. С. 102–105.

6. Василевич В. В. шляхи вдосконалення заходів зниження рівня корупції в Україні. *Там само*. С. 212–215.

7. Джужа О. М., Тичина Д. М. Концептуальні засади запобігання корупційній злочинності в Україні. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.) НАВС, 2019. Ч. 1. С. 65–67.

8. Бусол О. Ю. Федеральне бюро розслідувань США в протидії корупційній злочинності. *Там само*. С. 29–32.

9. Ващук О. П. Протидія корупції: досвід Сінгапуру. *Там само*. С. 39–40.

10. Дрозд О. Ю. Запобігання корупції: досвід Китаю. *Там само*. С. 72–73.

11. Князев С. М. Використання результатів негласної роботи під час розслідування корупційних злочинів: аналіз іноземної практики. *Там само*. С. 96–98.

12. Буличева Н. А. позитивний досвід фінської антикорупційної політики. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*: матеріали II Міжнар. наук.практ. конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.). Київ : НАВС, 2017. С. 206–209.

13. Гриненко І. М. Антикорупційна політика європейського союзу в контексті співробітництва з Україною. *Там само*. С. 222–225.

14. Кулакова Н. В. Правові причини та передумови корупційної злочинності. *Там само*. С. 272–275.

15. Орлов Ю. Ю. Проблеми нормативно-правового регулювання оперативно-розшукової діяльності поліції. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.) НАВС, 2019. Ч. 1. С. 157–164.

16. Грібов М. Л. Зв'язок кримінально-правового та кримінального процесуального регулювання дій з викриття одержання неправомірної вигоди / М. Л. Грібов // Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції : зб. тез доп. V Міжнар. наук. практ. конф. (31 берез. 2017 р., м. Харків) ХНУВС, 2017. – С. 61–62.

17. Вознюк А. А. Реальні причини топ-корупції в Україні та нереальні способи протидії їй. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.) НАВС, 2019. Ч. 1. С. 44–47.

Греба Роман Володимирович,

засновник GR Group, кандидат юридичних наук

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Питання корупції в економіці та політиці є актуальним та проблемним для більшості держав країн світу. Відповідно, з кожним роком починають своє функціонування в цій сфері діяльності міжнародні організації, які ставлять собі за основну мету попередити та зупинити «процвітання корупції» в середині держави та за її межами.

Значущим процесом на шляху у боротьбі з корупцією стала **Резолюція 3514 Генеральної Асамблеї ООН «Про заходи проти корупції, що практикуються транснаціональними та іншими корпораціями, їх посередниками та іншими причетними до цього сторонами» від 15.12.1975 року**. Даний документ покликаний до запровадження та дотримання заходів щодо запобігання корупції урядами країн [1].

Вже в 1982 році у Вашингтоні була проведена Перша міжнародна конференція з питання боротьби з корупцією та організованою злочинністю.

У 1990 році у Гавані на Восьмому конгресі ООН були прийняті рекомендації «Практичні заходи боротьби з корупцією», які закликають уряди країн до дій:

– проаналізувати адекватність свого кримінального законодавства, включаючи процесуальні норми, з тим щоб реагувати на всі види корупції;

– розробити адміністративні та регулятивні механізми попередження корупції;